

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Ekonomi Kavramlarını Anlama Düzeyleri

The Levels Of The Eight Grade Students In The Secondary School To Understand The Economy Concepts In The Social Studies Program

DOI: <http://dx.doi.org/10.17556/jef.76213>

Nadire Emel AKHAN*, Gökçe KILIÇOĞLU**

Özet

Bu araştırma, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında yer alan ekonomi ile ilgili kavramları anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Tarama modelinde olan araştırmanın çalışma grubunu, 8. sınıfta öğrenim gören toplam 120 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, sosyal bilgiler programında yer alan ekonomi ile ilgili 20 kavram tespit edilmiştir. Öğrencilerin belirlenen kavramlara yönelik anlama düzeylerini ve kavram yanılgılarını tespit etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış, kısa cevaplı ve açık uçlu 20 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış kavram ölçeği kullanılmıştır. Öğrencilerin ilgili kavramlara verdikleri cevaplar “anlama”, “sınırlı anlama”, “yanlış anlama”, “cevap verememe” kategorilerine göre betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi neticesinde öğrencilerin özellikle *dağıtım*, *sermaye*, *kaynak*, *yatırım* ve *kıtlık* kavramlarıyla ilgili yanlış anlamalara (kavram yanılgısı) sahip oldukları ve diğer kavramlarla ilgili anlama düzeylerinin genel olarak sınırlı düzeyde olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kavram, kavram yanılgısı, ekonomi kavramları, ortaokul öğrencileri

Abstract

This research aims to determine the levels of the eight – grade students in the secondary school to understand the economy concepts in the social studies program. The research used the survey model and the study group consisted of 120 eight grade students. 20 concepts related to the economy in the social studies program were analyzed in the research. The semi – structured concept scale that consisted of 20 short – answered and open – ended questions and that was prepared by the researchers was used in order to determine the students’ levels to understand the related concepts and their misconceptions. The responses of the students to the related concepts were evaluated with the descriptive analysis according to the categories ‘understanding’, ‘limited understanding’, ‘misunderstanding’, ‘couldn’t an-

* Yrd. Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, e-posta: neakhan@akdeniz.edu.tr

** Öğrt. Gör. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, e-posta: gokcekilicoglu@gmail.com

swer'. When the data of the research was analyzed, it was found out that the students had the misconceptions especially related to *distribution, capital, resource, investment and scarcity* and that their levels to understand other concepts were generally limited.

Key Words: Concept, misconception, economy concepts, the students in the secondary school

Giriş

İnsanları diğer canlılardan ayıran en temel özellikleri düşünebilme, düşündüklerini ifade edebilme ve iletişim kurabilme becerisidir. İnsanlar bunu ancak kavramlar yoluyla gerçekleştirebilir. Çünkü kavramlar insanların karşılıklı anlaşmalarında ve iletişimlerinde kullandıkları zihinsel araçlardır. Sağlıklı bir iletişimin kurulmasında önemli olan kullanılan kavrama herkesin aynı anlamı verebilmesi ve kullanılan kavramın benzer özelliklere sahip olması gerekir (Cüceloğlu, 1991: 215).

Kavram zihinsel bir yapıdır ve kişinin herhangi bir nesne ya da konu hakkındaki bilgilerini organize etmeyi, bu bilgileri başka bilgilerden ayırt etmeyi ve başka bilgilerle ilişkilendirmeyi kapsamaktadır. Kavramlar, kendilerine has özelliklere ya da bir kavram örneğini diğer kavram örneklerinden ayıran özelliklere sahiptir (Prater, 1993).

Tanımların ortak özelliklerine baktığımızda kavramların anlamlı öğrenmede etkili olduğunu, öğrencilerin başarılarını olumlu şekilde etkilediğini, öğrenmeyi ve hatırlamayı basitleştirdiğini ifade edebiliriz.

Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Dolayısıyla Sosyal Bilgiler, insanı ve sürdürdüğü yaşamı tüm boyutlarıyla anlamak için vardır. İnsanı ve yaşamı anlamaya çalışırken, onlar hakkındaki olgusal bilgiler yığını öğrenmeye, daha doğrusu ezberlemeye çalışmak, insanı ve yaşamı anlamak için yeterli ve anlamlı bir iş olmayacaktır (Doğanay, 2005: 273). Bilginin anlamlı hale getirilmesi için kavramlara gereken önem verilmelidir. Sözcüklerin anlamını ifade eden kavramlar, içerisinde birçok olgusal bilgiyi barındırmaktadır. Olgusal bilgilerin sistemli hale

gelmesi, gruplandırılması kavramlar aracılığıyla sağlanmaktadır (Vygotsky, 1998: 86). Öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili ilkeleri öğrenebilmesi ve toplumsal problemleri çözebilmesi için temel kavramları çok iyi kazanması gerekir. Kavramlar çocuğun uzun süreli belleğindeki temel bilişsel yapıların oluşmasına ve yeni gelen bilgileri anlamlı bir biçimde belleklerine depolamalarına yardımcı olur. Kavram öğretimine önem verilmesi, öğrencilerin kavramları anlamlı bir biçimde öğrenmelerine yardımcı olur (Erden, Tarihsiz: 49). Bu yüzden ilköğretim öğrencilerinin karşılarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmek için Sosyal Bilgiler ile ilgili temel ilkeleri öğrenmeleri ve temel kavramları anlamaları gerekmektedir. Kavramların öğretilmesine verilen önem Sosyal Bilgiler derslerinde kazanımların gerçekleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır (Yel, 2007: 177).

İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgilerle ilgili ilkeleri öğrenebilmeleri ve karşılarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmeleri için temel kavramları çok iyi anlamaları gerekmektedir (Akt: Alkış, 2009: 74). Sosyal Bilgiler derslerinde kavram öğretimi, üst düzey akademik başarı sağlar, öğrenme ve hatırlamayı basitleştirir, iletişimi kolaylaştırır, gerçek ve yanlış algılamayı ayırt etmeye yardımcı olur, problem çözmeyi ve akıl yürütmeyi kolaylaştırır (Doğanay, 2005: 277). Sosyal Bilgiler dersi içeriği, sosyal bilimler temel alınarak oluşturulduğundan kavramlar açısından oldukça zengindir. Her bilimin kendine özgü farklı eğitim kademesinde öğretilmesi gerekli temel konu ve kavramları vardır. Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için, programda yer alan çok sayıdaki kavramın, her öğrencinin zihninde aynı anlam oluşturabilecek şekilde geliştirilmesi gerekir (Alkış, 2012; 75). Sosyal Bilgiler programının genel amaçlarından 8. Madde, “Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.” maddesidir (MEB, 2005a). Sosyal Bilgiler derslerinde öğrenciler öncelikle Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ve diğer öğrenme alanları çerçevesinde şu kavramlarla karşılaşılır:

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Derslerinde Ekonomi Kavramları

Kavramlar	4.	5.	6.	7.
Bütçe	⊙	⊙	⊙	⊙
Dağıtım	○	⊙	⊙	⊙
Doğal kaynaklar		○	⊙	⊙
Ekonomi	○	⊙	⊙	⊙
Ekonomik faaliyet	○	⊙	⊙	⊙
Emek	○	⊙	⊙	⊙
Empati	○	○	⊙	⊙
Endüstri		○	⊙	⊙
Endüstrileşme		○	⊙	⊙
Enerji		○	⊙	⊙
Gelir ve gider	○	⊙	⊙	⊙
Girişimci		○	⊙	⊙
İhracat	○	⊙	⊙	⊙
İsraf	○	○	⊙	⊙
İstek ve ihtiyaçlar	⊙	⊙	⊙	⊙
İş bölümü	○	⊙	⊙	⊙
İşsizlik		○	⊙	⊙
İthalât	○	⊙	⊙	⊙
Kaynak	○	⊙	⊙	⊙
Kıtlık			○	⊙
Meslek	⊙	⊙	⊙	⊙
Para	⊙	⊙	⊙	⊙
Pazar	○	⊙	⊙	⊙
Sermaye	○		⊙	⊙
Sorumluluk	⊙	⊙	⊙	⊙
Tasarruf	⊙	⊙	⊙	⊙
Ticaret	○	○	⊙	⊙
Tüketim	○	⊙	⊙	⊙
Ulaşım	○	⊙	⊙	⊙
Ücret			○	⊙
Üretim	○	⊙	⊙	⊙
Ürün	○	⊙	⊙	⊙
Vakıf				○
Vergi	○	○	⊙	⊙
Yatırım		○	⊙	⊙

(MEB, 2005a; MEB, 2005b)

Tablo 2: Tablo 1'un Açıklamaları

-
- Bu kavram **giriş** düzeyinde verilecektir.
-
- Bu kavram **geliştirme** düzeyinde verilecektir.
-
- Bu kavram, **pekiştirme** düzeyinde verilecektir.
-

Ekonomi, sosyal yaşantımızın bir parçası olduğu için, ilkokul ve ortaokul müfredatına dâhil etmenin Sosyal Bilgiler programları açısından oldukça önemlidir. İlkokul ve ortaokul döneminde öğrencilerin; ekonominin üretici, tüketici ve vatandaş olarak insanların yaşamını nasıl etkilediğini anlaması oldukça önemlidir. Eğer öğrenciler ekonomi kavramlarını ve işlevlerini iyi öğrenirlerse, ileride tüketici, üretici ve yatırımcı rolleri içinde verimli ekonomi konularındaki kararları daha kolay alabilen etkili birer vatandaş olabilirler. Öğrencilere bu nedenle ekonomi konularının bugün ve gelecekte yaşamları içinde nasıl etkili olduğu konusunda bilgiler verilmelidir (Akhan, 2010: 44).

Çocuklar genellikle tüketici olarak ekonomiye yönelik pek çok aktivitenin içinde yer almaktadırlar. Aile yaşantısı içinde de çocuklar talep ve beklentileri doğrultusunda anne-babalarının onlara verdikleri tepkiler aracılığı ile doğrudan ekonomiye yönelik kavramları öğrenmeye başlarlar. Ekonomiye yönelik kavramları algılamada yaşlara göre farklı basamaklar bulunmaktadır. Bu basamaklar somuttan soyuta, özelden genele doğru bir gelişim göstermektedir. Ekonomik kavramlarla ilgili çeşitlilik gösteren karmaşık cevaplar yaşla birlikte artmakta ve “bilmiyorum” cevabı azalmaktadır. Yaş ilerledikçe ekonomiye yönelik bilgi düzeyinin arttığı görülmektedir (Bayhan, vd., 2007).

Piaget’in “İşlem Öncesi Dönem” olarak adlandırdığı 3–7 yaş arasındaki çocukların ekonomiyle ilgili ortak ve gözleyebildikleri bilgileri vardır. Çünkü çocuklar gözlem yaparak diğer kişilerin alışveriş yerlerindeki davranışları hakkında temel bilgiye sahip olurlar. Bunun yanı sıra çocuklar farklı ekonomik bilgiler arasında nadiren bağlantı kurarlar. Bundan dolayı satın alma ve satmayı karşılıklı bir eylem olarak değil de farklı eylemler olarak gözlemlerler. 7–12 yaş arasında (Piaget’in Somut İşlemler Dönemi) çocukların ekonomik bilgileri bütünleşmeye başlar. Örneğin; bu yaştaki çocuklar satın alma ve satmayı bir çeşit ticaret olarak değerlendirirler. Ergenlik

döneminde ise (Soyut İşlemler Dönemi), çeşitli ekonomik eylemleri bir sistemde birleştirirler. Örneğin; bu basamaktaki çocuklar bankaların kâr sağlamayı amaçladığını anlarlar (Akt: Bayhan, vd., 2007: 3).

Kavramların özellikleri, öğrenme süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Soyutluluk seviyesine, ayrıntılılığına ve diğer özelliklerine göre (formal-informal, tek boyutlu-çok boyutlu-ilişkisel, eylemsel-simgesel-sembolik) sınıflanan kavramların öğrenilme durum ve seviyeleri de farklılık göstermektedir. Soyut ve zor tanımlanmış kavramlar, tanımlamayla birlikte, örnek ve ilişkilendirme gibi ayrıntıları da gerektirir. İlk başta öğrenciler tarafından tanımın yapıldığı görülse de aslında öğrenciler tarafından anlaşılmadığı ve kavrama ilişkin ayrıntılı örnek ve açıklamalar yapılamadığı görülebilmektedir (Akt: Dündar, 2011, 313).

Öğrenciler, eğitim-öğretim sürecinden önce, birçok kavram için zihinlerinde günlük deneyimlerinden hareketle kavramlar için anlamlar oluştururlar (Platten, 1995). Öğrencilerin günlük deneyimleri sonucu edindikleri bu bilgiler bilimsel bilgilerden farklı olabilmekte, bu durum öğrencilerin kavramları öğrenmelerine olumsuz etkilemekte ve öğrencilerde birçok yanlış anlamalara başka bir ifadeyle kavram yanılgıları oluşturabilmektedir. Kavram yanılgıları, öğretme ve öğrenme sürecinin çözümlenmesi gereken anlamlı bir bileşendir. Ancak bu sayede kendi doğal dünyalarına anlam kazandırabilir ve karşılaştıkları olgular karşısında gerekli açıklamalarda bulunabilirler. Öğrencilerin kavram yanılgılarını ortadan kaldırmalarına yardımcı olmak, bir parçası oldukları doğal dünyayı anlama süreçlerini hızlandırmakla doğrudan ilişkilidir (Yağbasan ve Gülçiçek, 2003). Örneğin Kourilsky (2001) çalışmasında, ilkokul çağındaki çocuklara ekonomi kavramları öğretirken üç ana yöntemden bahsetmektedir. Bunlar gelişimsel olarak uygun etkinlikler, beynin fonksiyonlarında özelleşme ve pratik yapmaktır. Öğretmen öğrencinin seviyesinden haberdar olmalı ve onun gelişim seviyesine göre öğretmelidir. Öğretmen ayrıca beyin fonksiyonlarında özelleşmeyi teşvik eden etkinlikler kullanılmalıdır. Ekonomi kavramlarını sözel olarak sunarak sonra da somut görsellerle desteklemek çocuğun beyninin her iki lobunu da beyin fonksiyonlarını özelleştirmeye meşgul edecektir. Bolca pratik yapmalar ise kavramları pekiştirmeye yardımcı olacaktır.

Kavram yanılığısı, zihinde bir kavramın yerine oturan fakat bilimsel olarak oturduğu kavramın tanımından farklı olması demektir. Kişi, hatalarının doğru olduğunu sebepleri ile birlikte açıklıyorsa ve kendinden emin olduğunu söylüyorsa o zaman kavram yanılığıları var denilebilir. Yani bütün kavram yanılığıları birer hatadır ama bütün hatalar birer kavram yanılığısı değildir. Kavram yanılığıları, bilimsel bir gerçeğin yanlış olarak ezberlenmesinden daha farklıdır. Kavram yanılığısı, kişinin kaynağı yetersiz veya hatalı zihinsel yapıdan dolayı düşünme sürecinde birbirleri ile ilintili bilimsel kavramları hatalı kullanmasıdır (Başer ve Çataloğlu, 2005).

Kavram yanılığıları, etkili bir öğrenmede oldukça büyük önem taşıyan engellerdir. Bu engellerle mücadele etmek ve ortadan kaldırmak için, her şeyden önce bu tür kavram yanılığılarının öğrencilerin zihinlerinde ne şekilde yapılandırıldıklarının tespit edilmesi gerekir. Bu verimli bir öğretme ortamının hazırlanması açısından gerekli ve yeterli ilk şarttır (Bozkurt ve Cansüğü, 2002). Yapılandırıcı öğrenme teorisine göre öğrenme, öğrencilerin var olan bilgileriyle yeni bilgilerini ilişkilendirdiği takdirde gerçekleşir. Bu ilişkilendirme kavramlar arası ilişkilerin öğrenciye gösterilmesiyle değil, öğrencinin kendi kendine bu ilişkileri kurması ile gerçekleşir (Yılmaz, 2010: 14). Anlamalı bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin zihinlerinde kavramsal değişimi oluşturmalarına imkân tanınmalı, sahip oldukları kavram yanılığıları ve bunların oluşma nedenleri belirlenmelidir (Cansüğü ve Bal, 2000). Sosyal Bilgiler öğretiminde de kavramların etkili bir şekilde öğretilmesi için öncelikle öğrencilerin kavramlarla ilgili bilgilerini ortaya koyarak varsa kavram yanılığılarını tespit edilmek etkili ve kalıcı bir Sosyal Bilgiler öğretimi için yararlı olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler programında yer alan ekonomi ile ilgili kavramları anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda “Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Programında yer alan ekonomi ile ilgili kavramları anlama düzeyi nedir?” sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Bu çalışma, tarama modelinde, nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bir araştırmadır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Ankara ilinde Çankaya, Altındağ ve Sincan ilçelerinde yer alan 3 ortaokulun 2012-2013 eğitim-öğretim döneminde 8. sınıfta öğrenim gören toplam 120 öğrencisi oluşmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin seçilme nedeni, bu öğrencilerin çalışmada yer verilen kavramların tamamını daha önceki sınıflarda görmüş olmalarıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada, öğrencilerin belirlenen kavramlara yönelik anlama düzeylerini ve kavram yanılgılarını tespit etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmış, kısa cevaplı ve açık uçlu 20 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış kavram ölçeği kullanılmıştır. Ölçekle ilgili kavramların belirlenmesinde ilkokul 4. sınıf ve ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Programından yararlanılmıştır. Çalışmada ekonomi ile ilgili 20 kavram tespit edilmiştir bu kavramlar; “ekonomi, ekonomik faaliyet, üretim, dağıtım, tüketim, sermaye, pazar, kaynak, ticaret, para, tasarruf, yatırım, ithalat, ihracat, ihtiyaç, israf, kıtlık, girişimci, emek, bütçe” Kavram Ölçeği’ndeki sorular: 1- Ekonomi nedir? Açıklayınız. 2- Ekonomik faaliyet nedir? açıklayınız, şeklinde tasarlanmıştır. Öğrencilerin ilgili kavramlara verdikleri cevaplar “anlama”, “sınırlı anlama”, “anlamama”, “yanlış anlama”, “cevap verememe” kategorilerine göre içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu anlama düzeylerini gösteren sınıflandırmalar aşağıda ayrıntılı bir şekilde Akbaş (2002)’ye göre ifade edilmiştir.

1- Anlama: Soru ile ilgili bilimsel cevabın bütün yönlerini içeren cevapları içermektedir.

2- Sınırlı Anlama: Geçerli olan bilimsel cevabın bir ya da birkaç yönünü içeren fakat bütün yönlerini içermeyen cevapları kapsamaktadır.

3-Anlamama: Soruyu aynen tekrarlama, ilgisiz ya da açık olamayan cevaplar bu kategoride yer almaktadır.

4- Yanlış Anlama (Kavram Yanılgısı): Geçerli olan bilimsel cevaplara alternatif olan öğrenci cevapları bu kategoride toplanmıştır. Bu kategorideki öğrenci cevapları çok değişik olabilir ve genellikle bilimsel gerçeklere uymayan farklı öğrenci fikirlerini içerirler.

5- Cevap vermemeye: Boş bırakma, bilmiyorum ya da unuttum şeklinde verilen cevaplar bu kategoride toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde veri çözümleme yaklaşımlarından betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analizde edilen veriler, daha önceden belirlenen kategorilere göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Elde edilen nitel verilerin sayısallaştırılması yoluna gidilerek veriler frekans ve yüzde olarak sunulmuştur. Bulguların sunumunda öğrencilerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 224). Verilerin analizi araştırmacılar tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş, daha sonra araştırmacıların analizleri bir araya gelinerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği P (Uzlaşma Yüzdesi) = $(Na \text{ (Görüş Birliği)} / Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nb \text{ (Görüş Ayrılığı)}) \times 100$ formülü kullanılmıştır. Hesaplamalar sonucunda araştırmanın güvenilirliği %93 çıkmıştır. Ayrıca bulgular bazı öğrencilerin cevaplarından örnekler verilerek desteklenmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ile ilgili belirlenen ekonomi kavramlarına yönelik öğrencilerin “anlama”, “sınırlı anlama”, “anlamama”, “yanlış anlama”, “cevap verememe” kategorilerine göre düzeyleri yüzde ve frekans olarak verilmiştir. Araştırmanın bulgularında “anlamama” kategorisinde cevap veren olmadığı için bu kategori gösterilmemiştir. Aşağıdaki

tabloda konuyla ilgili belirlenen kavramlara yönelik elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin Kavramları Anlama Düzeyleri

Kavramlar	Anlama		Anlaşılmış ama				Cevap verememe	
	f	%	f	%	f	%	f	
Ekonomi	9	7,5	46	38,3	29	24,2	3	6
Ekonomik Faaliyet	3	2,5	55	45,8	33	27,5	2	9
Üretim	18	15	73	60,8	17	14,2	1	2
Dağıtım	5	4,2	21	17,5	56	46,6	3	8
Tüketim	21	17,5	79	65,8	12	10	8	6,7
Sermaye	6	5	18	15	63	52,5	3	3
Pazar	2	1,7	95	79,2	11	9,1	1	2
Kaynak	-	-	42	35	57	47,5	2	1
Ticaret	11	9,2	68	56,7	16	13,3	2	5
Para	57	47,5	44	36,7	19	15,8	-	-
Tasarruf	27	22,5	71	59,2	22	18,3	-	-
Yatırım	-	-	24	20	78	65	1	8
İthalat	62	51,7	55	45,8	3	2,5	-	-
İhracat	64	53,3	54	45	2	1,7	-	-
İhtiyaç	79	65,9	22	18,4	8	6,6	1	1
İsraf	35	29,2	55	45,8	14	11,7	1	6
Kıtlık	7	5,8	39	32,5	47	39,2	2	7
Girişimci	32	26,7	45	37,5	26	21,7	1	7
Emek	5	4,2	61	50,8	21	17,5	3	3
Bütçe	44	36,7	66	55	10	8,3	-	-

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**ekonomi**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Ekonomi nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %38,3’ü sınırlı anlama, %24,2’si yanlış anlama, %7,5’i anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %30’u ise bu soruya cevap verememişlerdir. Bu kategoride öğrencilerin soruya “*biliyorum ama nasıl anlayacağımı bilmiyorum*”, “*tam olarak anlatamam*”, “*bildiğim şeyler ama ifade edemiyorum*”, “*ekonomiyi yakından biliyorum ama nasıl anlatacağımı bilmiyorum*” şeklinde cevap verdikleri dikkat

çekmektedir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “*ihtiyaçların az imkânlarla karşılanması*”, “*bir ülkenin kalkınma faaliyetleri*”, “*ülkenin kazancını gösteren birim*”, “*tarım, sanayi gibi faaliyetlerin bütünü*” verilebilir. Öğrencilerin ekonomi kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*para kazanmak*”, “*gelir-gider*”, “*ihtiyaçları karşılamak*”, “*bir yerin ticaret ile kazandığı mallar*”, “*her türlü faaliyet*”, “*harcamaların göstergesi*”, “*gelirdeki dalgalanma*”, “*maaşın harcanması*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**ekonomik faaliyet**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “*Ekonomik faaliyet nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %45,8’i sınırlı anlama, %27,5’i yanlış anlama, %2,5’i anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %24,2’si ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “*ticaret yapmak*”, “*geçimini sağlamak için yapılan iş*”, “*gelir elde etmek için yapılan faaliyetler*” verilebilir. Öğrencilerin ekonomik faaliyet kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*bir mala ihtiyaç duymak*”, “*toplumsal iş*”, “*maaş ve ücret ile ilgili işler*”, “*maaş hareketi*”, “*birine para vermek- birinden para almak*”, “*ekonomi aracılığı ile yapılan iş*”, “*bir mala ihtiyaç duyulması*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**üretim**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “*Üretim nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %60,8’i sınırlı anlama, %15’i anlama, %14,2’si yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %10’u ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “*sebze-meyve yetiştirmek*”, “*bir tane şeyden daha fazla yapmak*”, “*ürün yetiştirmek*” verilebilir. Öğrencilerin üretim kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*malları yapan fabrika*”, “*icat etmek*”, “*doğa faaliyeti*”, “*ürünleri satma*”, “*ihtiyaçlarımızı karşılama*”, “*malların piyasaya çıkması*”, “*kazanç*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**dağıtım**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “*Dağıtım nedir?*” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %46,6’sı yanlış anlama,

%17,5'i sınırlı anlama, %4,2'si anlama, düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %31,7'si ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin dağıtım kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “bir şeyi her yere dağıtmak”, “yardımlaşma”, “yardım etmek”, “bir şeyi yapıp satma”, “insanları haberdar etmek”, “aldıkları şeyleri satmak veya gönüllü vermek”, “yurt dışına satmak”, “paylaştırmak”,

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**tüketim**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Tüketim nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %65,8'i sınırlı anlama, %17,5'i anlama, %10'u yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %6,7'si ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “bir şeyi yemek bitirmek”, “ihtiyaçların görülmesi”, “bir malın ya da ürünün kullanılması” verilebilir. Öğrencilerin tüketim kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “ihtiyaçlarımız”, “bir şeyin fazlasını bitirmek”, “bir şeyin insanlar tarafından alınması”, “eşyaların satışa sunulması”, “üreticiden almak”, “ihtiyaçların karşılanması”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**sermaye**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Sermaye nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %52,5'i yanlış anlama, %15'i sınırlı anlama, %5'i anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %27,5'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin sermaye kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “ürünü sattıktan sonra paranın gelmesi”, “elde edilen kâr”, “aylıktan başka gelen para”, “iş kurma”, “bir malı paylaşmak”, “gelir”, “çok paranın olması”, “zenginlik”, “maaşın yükselmesi”, “mal paylaşımı”, “para birimi”, “paranın değeri”, “servet”, “ölen bir insandan kalan”, “yaptığı işten para kazanmak”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**pazar**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Pazar nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %79,2'i sınırlı anlama, %9,1'i yanlış anlama, %1,7'si anlama, düzeyinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerin %10'u ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “mahallemizde alışveriş yapılan alan”, “satıcıların geldikleri boş yer”, “haftanın belli günleri satış yapılması” verilebilir. Öğrencilerin pazar kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “sebze –meyve hali”, “ev ihtiyacını karşılamak”, “çarşının diğer adı”, “açık hava alışverişi”, “cadde üzerinde satış yapmak”, “gün”, “alıp verilen şeyler”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**kaynak**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Kaynak nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda öğrenciler bu kavrama yönelik; anlama kategorisinde cevap verememişlerdir. Öğrenciler %47,5'i yanlış anlama, %35'i sınırlı anlama, düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %17,5'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin kaynak kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “ihtiyacın karşılandığı kişi”, “bir şeyin geldiği yer”, “başlangıç noktası”, “bol olan”, “bilgi aldığımız şeyler”, “bir şeyin özü”, “para havuzu”, “kantin sırasına sonradan girmek”, “su çıkan yer”, “merkez”, “araştırma kitabı”, “sırada birinin önüne geçmek”, “bilginin bulunduğu yer”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**ticaret**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Ticaret nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %56,7'si sınırlı anlama, %13,3'ü yanlış anlama, %9,2'si anlama, düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %20,8'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “satış yapmak”, “alış veriş”, “belirli bir grup mal almak” verilebilir. Öğrencilerin ticaret kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “Alım gücü”, “ekonomi yardımıyla satım”, “kazanç”, “mal mülk sahibi”, “bir işle uğraşmak”, “maddi güç”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**para**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Para nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %47,5'i anlama, %36,7'si sınırlı anlama, %15,8'i yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir.

Öğrencilerden soruya cevap veremeyen olmamıştır. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “ verilebilir. Öğrencilerin para kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*metalik eşya*”, “*gelir kaynağı*”, “*sermaye*”, “*harcama*”, “*Lidyalılar*”, “*gelir-gider*”, “*bir tür kredi kartı*”, “*mülk*”, “*yardım*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**tasarruf**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Tasarruf nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %59,2’si sınırlı anlama, %22,5’i anlama, %18,3’ü yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerden soruya cevap veremeyen olmamıştır. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “*paranı doğru yere harcamak*”, “*para biriktirmek*”, “*bir insanın harcadığı miktarın az olması*”, “*parayı elinde tutmak*” verilebilir. Öğrencilerin tasarruf kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*sevinmek*”, “*ihtiyaç*”, “*harçlık*”, “*enerji*”, “*gelirden kalan para*”, “*zarar*”, “*kazanç*”, “*tertipli düzenli*”, “*birikim yapmak*”, “*temiz ve titiz kullanma*”, “*başka ülkeye mal satmak*”, “*eşyayı sabırlıca kullanmak*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**yatırım**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Yatırım nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda öğrenciler bu kavrama yönelik; anlama kategorisinde cevap vermemişlerdir. Öğrenciler %65’i yanlış anlama, %20’si sınırlı anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %15’i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin yatırım kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “*alım satım*”, “*karşılıksız para*”, “*para saklama*”, “*kar yapmak*”, “*bir yere para yardımı*”, “*maddi girişim*”, “*eşyaları tutarak biriktirmek*”, “*maddi anlamda yapılan ticaret*”, “*para kaynağı*”, “*güvendiğin yere saklamak*”, “*ortak olmak*”, “*dönüşü olan döviz*”, “*bağış*”, “*alım gücü*”, “*borsada değer kazanmak*”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “**ithalat**” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “İthalat nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %51,7’i anlama, %45,8’i sınırlı anlama, %2,5’i yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerden soruya cevap veremeyen olmamıştır. Öğrencilerin

ithalat kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevaplar şu şekildedir; “şehirden şehre ticaret”, “kişinin kendi ihtiyacından fazlasını satması”, “para kazanmak”, “fakir ülkelere yardım”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin **“ihracat”** kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “İhracat nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %53,3’ü anlama, %45’i sınırlı anlama, %1,7’si yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerden soruya cevap veremeyen olmamıştır. Öğrencilerin ihracat kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevaplar şu şekildedir; “Fazla malları pazarlamak”, “ülkeden ülkeye mal götürmek”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin **“ihtiyaç”** kavramlarını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “İhtiyaç nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %65,9’u anlama, %18,4’ü sınırlı anlama, %6,6’sı yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %9,1’i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin ihtiyaç kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “bir şeyi çok istemek”, “bir tür istek”, “birine duyulan muhtaçlık”, “eksik ihtiyaçlar”, “kendini korumak”, “sahip olma”, “eksik olanlar”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin **“israf”** kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “İsraf nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %45,8’i sınırlı anlama, %29,2’si anlama, %11,7’si yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %13,3’ü ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “ekmeği çöpe atmak”, “beğenmediği malı almak ve atmak”, “boşa harcamak”, “har vurup harman savurmak” verilebilir. Öğrencilerin israf kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “bir şeyi başka şekilde kullanmak”, “bozuk ürünü görmeden almak”, “bir şeyi gereğinden fazla kullanmak”, “boş yere yapılan tasarruf”, “aç kalmak”, “kabul ettirme”, “vurdumduymazlık”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin **“kıtlık”** kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Kıtlık nedir?” sorusu

yöneltirilmişdir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %39,2'si yanlış anlama, %32,5'i sınırlı anlama, %5,8'i anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %22,5'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin kıtlık kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “hammadde”, “yoksul kişi”, “fakirlik”, “filmlerde gördüğümüz kötü manzara”, “başka bir şeyi olmaması”, “maddi manevi çöküntü”, “bir şeyi çok istemek ve elde edememek”, “isteğinin başka ülkede olması”, “bir şeyin yok olması”, “bir bölgedeki kuraklık”, “aç kalmak”, “besinlerin değerinin düşmesi”, “doğal afet”, “borçları ödeyememek”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “girişimci” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Girişimci nedir?” sorusu yöneltirilmişdir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %37,5'i sınırlı anlama, %26,7'si anlama, %21,7'si yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerin %14,1'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “yeni iş kuran”, “inandığı işe yürüyen”, “yenilikçi ve akıllı”, “yaratıcı fikirleri olan” verilebilir. Öğrencilerin girişimci kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “işini bilen”, “kavgacı”, “üye olmak”, “atılgan olmak”, “ekonomik davranan”, “ekonomiye önem veren”, “yakından ilgilenmek”, “her işe atlayan”, “çok parmak kaldıran”, “destek olan”, “arsa alıp satan”, “gözü açık”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “emek” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Emek nedir?” sorusu yöneltirilmişdir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %50,8'i sınırlı anlama, %17,5'i yanlış anlama, %4,2'si anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “bir insanın bir şey için zamanını kullanması”, “bir insanın bir konuda çalışması”, “bir iş için çaba harcamak” verilebilir. Öğrencilerin %27,5'i ise bu soruya cevap verememişlerdir. Öğrencilerin emek kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevapların bazıları şu şekildedir; “bir işten iyi anlamak”, “bir amacı olmak”, “iyi kazanmak”, “değer vermek”, “kendi işini kendisi yapmak”, “bir şeye önem vermek”, “el sanatları ile uğraşmak”.

Çalışmaya katılan öğrencilerin “bütçe” kavramını anlama düzeylerini anlamak amacıyla onlara “Bütçe nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin soruya verdikleri cevapların analizi sonucunda, öğrenciler bu kavrama yönelik; %55’i sınırlı anlama, %36,7’si anlama, %8,3’ü yanlış anlama düzeyinde cevap vermişlerdir. Öğrencilerden soruya cevap veremeyen olmamıştır. Sınırlı anlama düzeyinde verilen cevaplara örnek olarak; “belirli bir gelir- gider durumu”, “bir kişinin aylık geliri”, “belli bir iş için ayrılan para” verilebilir. Öğrencilerin bütçe kavramını yanlış anlama düzeyinde verdiği cevaplar şu şekildedir; “yastık altındaki para”, “bir topluluğun elindeki maksimum para miktarı”, “belirli miktarda mal ve para”, “maddi durumun kısıtlı olması”, “herhangi bir iş için ayrılan mal-para”, “sermayenin birikmiş hali”, “bir araya getirilen para”, “sahip olunan para”, “belirli para miktarı”, “para birikimi”.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi neticesinde öğrencilerin özellikle *dağıtım, sermaye, kaynak, yatırım ve kıtlık* kavramlarıyla ilgili yanlış anlamalara (kavram yanılgısı) sahip oldukları bulunmuştur. Öğrencilerin *ekonomi, ekonomik faaliyet, üretim, tüketim, pazar, ticaret, tasarruf, israf, girişimci, emek, bütçe* kavramlarını sınırlı anlama düzeyinde bildikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin *para, ithalat, ihracat, ihtiyaç* kavramlarını ise anlama düzeyinde bildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler derslerinde dağıtım, sermaye, kaynak ve yatırım kavramları pekiştirme düzeyinde, kıtlık kavramı ise geliştirme düzeyinde öğrenciye kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2005a; MEB, 2005b). Örneğin öğrencilerin kavram yanılgılarından birisi **kıtlık**tır. Ekonominin temel problemi ve çıkış noktası kıtlık kavramıdır. Sosyal Bilgiler dersinde ekonomi konularının öğretiminde öncelik verilmesi gereken kavramlardan birisi kıtlık, 6. sınıfta giriş, 7. sınıfta geliştirme düzeyinde verilemesi hedeflenmektedir (MEB, 2005b). Oysaki kazanımlarda ve dersin işlenişinde kavramla ilgili somut bir örnek ve etkinlik verilmeden sadece doğal kaynakların bilinçsice kullanılması konusunda örtük bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. Oysaki literatürde Kourilsky (1977), kıtlık kavramının anaokulu öğrencilerine bile öğretiliğini göstermektedir.

Örneğin öğrencilerin kavram yanlışlarından birisi de **dağıtım**dır. Dağıtım kavramı aslında öncelikle öğrenme alanının ismi içinde geçmektedir. Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ekonomi döngüsünü en basit şekli ile özetler. Bu döngü içerisinde dağıtım önemli bir yere sahiptir ve öğrencinin süreci anlaması için bu kavramı doğru anlamaya ihtiyacı vardır. Örneğin Sosyal Bilgiler 4. sınıfta Üretimden Tüketime ünitesinde 6. kazanım “Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur” şeklindedir. Öğretmenlere bu kazanımla ilgili ders işlerken etkinlik örnekleri ve öğrencilere çalışma kitabında örnek etkinlikler sunulmaktadır. Bu etkinlikte hammadde- üretim-dağıtım-tüketim süreci somut bir şekilde öğrenciye gösterilmektedir. 4. sınıf için giriş düzeyinde verilen bu kavram 5. sınıfta geliştirme ve 6., 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde olmalıdır. Oysaki giriş düzeyinden sonra bu kavram geliştirme ve pekiştirme düzeyinde sadece ekonomik faaliyetler içerisinde sığ bir şekilde yer almıştır. Kazanımlar içerisinde de dağıtım kavramının geliştirme ve pekiştirme sürecine dair bir ifade bulunmamaktadır. Öğrencilerin diğer bir kavram yanlışlığı **yatırım** kavramında görülmektedir. Bu kavram 5. sınıfta giriş, 6. sınıfta geliştirme, 7. sınıfta pekiştirme düzeyinde öğrenciye verilmesi hedeflenmiştir. 5. sınıfta bu kavram, ilgili bölgenin coğrafi özelliği ile ilgili ilişkilendirme yapılarak ve işbirliği yaparak üretime dair yeni fikirler geliştirme olarak örtük bir şekilde geçmektedir. Geliştirme düzeyinde verilmesi hedeflenen kavram 6. sınıfta “Türkiye’nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak yatırım ve proje önerileri tasarlar” kazanımda geçmektedir. Kavram kazanım doğrultusunda konu içerisinde gerekli somut örnekler ve etkinlikler içerisinde açıklanmıştır. 7. sınıfta ise yatırım kavramını Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanında pekiştirme düzeyinde doğrudan ya da örtük bir şekilde görmek mümkün değildir. 7. Sınıf İnsanlar, Yerler ve Çevreler öğrenme alanında yatırım kavramı Türkiye nüfusunun özellikleri içerisinde örtük olarak öğretilmektedir (MEB, 2009; MEB, 2011, MEB, 2012a, MEB, 2012b).

Öğrencilerin bu kavram yanlışlarının somut düşünme aşamasından soyut düşünme aşamasına geçiş döneminde, soyut olan bu kavramların öğrenilmesinde yaşanan güçlükler olabileceği (Kılıçoğlu, 2011) düşünülmeyle birlikte, literatürdeki örnekler bu kavramların ekonomi içerikli programlarla başarılı bir şekilde

öğrenciye kazandırılabilirdiğini göstermektedir. Örneğin Gonzalez (2006) Mini Toplum programının, ilkokul seviyesindeki öğrencilere soyut ekonomi kavramlarını gerçek yaşam tecrübeleri ile uygulama imkânı bulduklarında öğrenmelerine yardımcı olduğuna değinmiştir. Kourilsky (1977) çalışmasında anaokulu öğrencilerine uyguladığı Çocuk Ekonomisi Programı ile çocukların kıtlık, arz ve talep ve fırsat maliyeti kavramlarını öğrenebildiklerini ortaya koymuştur. Schug ve Hagedorn (2005) ise Parada Deneyimli Çocuklar programı ile ilkokul seviyesindeki öğrencilerin harcama, tasarruf ve yatırım kavramlarını başarılı bir şekilde öğrenebildiklerini ortaya koymuştur. Ayrıca araştırmalar ilköğretim dönemindeki öğrencilerin ekonomi kavramlarını öğrenebilecek kapasitede olduklarını göstermektedir (McCabe, 1975, Walstad, 1979, 1980: Akt. Staubs, 2007; Sosin, Dick, Reiser, 1997).

Araştırmalar gerçek yaşam tecrübesine dâhil olan öğrencilerin, öğretilen ekonomi kavramlarını önemli ölçüde daha iyi öğrendiklerini göstermektedir (Kourilsky, 1983; Laney, 1989: Akt. Littrell, 1999). Bu noktada ders programının öğrencilere yaratıcı, ilk elden ekonomi deneyimlerini keşfetmeye yönelik aynı zamanda üst düzey kavramsal düşünmeyi sağlayan etkinlikler sunması ve ekonomi kavramlarını her sınıf seviyesi boyunca devamlı olarak vurgulaması öğrencilerin ileri kademelerde üzerine inşa edebilecekleri kavramsal temellere ve ekonomi kelime bilgisine sahip olmalarına olanak verecektir (Armento, 1983; Zachlod, 2006). Bu araştırma sonuçlarında da para ve ihtiyaç kavramlarının öğrenciler tarafından anlama düzeyinde çıkmasını, kavramların derste öğretilmesinin yanı sıra öğrencilerin günlük hayatlarında daha sık kullanılmasının bir sonucu olduğu düşünülebilir. Ayrıca bu çalışmada ithalat, ihracat kavramlarının genel olarak anlama düzeyinde çıkmasını 5. Sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanı Hepimizin Dünyası ünitesinin ve 6. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanı Ülkemiz ve Dünya ünitesinin Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanıyla ilişkilendirilerek işlenmesinin ve somut örneklerle açıklanmasının öğrencilerin bu kavramları öğrenmesine katkısı olduğu düşünülmektedir. Fakat 6. sınıf Küresel Bağlantılar öğrenme alanı Ülkemiz ve Dünya ünitesinde Kaynaklar ve İhtiyaçlar konusunda kaynak kavramı da geliştirme düzeyinde verilmesi hedeflenmesine rağmen kaynak kavramı üzerinde yeterince örnek verilmemiştir (MEB, 2011: 168; MEB, 2012a: 234). Kısacası

öğrencilerin kavramlara ilişkin algı düzeyleri gerçek hayatta kullanabildikleri oranda artmasının yanı sıra ders içinde gördükleri somut örneklerle gelişme göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin belirlenen kavramlarla ilgili anlama düzeylerinin yanlış anlama ve önemli oranda sınırlı anlama düzeyinde olduğu görülmüştür. Öncelikle öğrencilerin ekonomi kavramlarındaki sınırlı anlama ve kavram yanlışlarının oluşma nedenlerinin ortaya koyulması yararlı olacaktır. Bu doğrultuda Sosyal Bilgiler dersi Üretim, Dağıtım ve Tüketim öğrenme alanı ve diğer ilişkili öğrenme alanlarındaki ünitelerdeki ekonomi konularının işlenişinde kavramların verilmesine, ders kitabında içinde kullanılmasına ve öğrenci dönütlerine bakmak yerinde olacaktır. Ayrıca öğretmenlerin ekonomi konularını öğretme üzerine yeterlilikleri ve kullandıkları yöntemler üzerine çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ekonomi Sosyal Bilimlerin problem merkezli bir disiplini olduğu için ilköğretim düzeyinde ekonomi eğitimi verilirken kavram öğretimi oldukça önemlidir. O nedenle öncelikle öğretmen adaylarının ve sonrasında öğretmenlerin lisans düzeyinde ve hizmet içi eğitimde ekonomi konularında gerekli eğitimi almaları ve kavram öğretimi konusunda bol örnekler verebilecekleri, günlük hayatla ilişkilendirebilecekleri ve somut örnekler sunabilecekleri kaynaklara ulaşmaları sağlanmalıdır. O nedenle ders kitaplarının yenilenmesi çalışmalarında ekonomi eğitiminin gerekliliği göz önünde bulundurularak zenginleştirilmeleri yerinde olacaktır.

Kaynaklar

- Akbaş, Y. (2002). *İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin coğrafi kavramları anlama düzeyi ve kavram yanlışları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akhan, N. E. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğrencilerinde ekonomi okuryazarlığının durumu ve geliştirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alkış, S. (2009). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. M. Safran (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 67-90). Ankara: Pegem Akademi,
- Armento, B. J. (1983). A study of the basic economic concepts presented in deep curriculum guides grades 7-12. *The journal of economic education*, 14(3), 22-27.

- Başer, M. ve Çataloğlu, E. (2005). Kavram değişimi yöntemine dayalı öğretimin öğrencilerin ısı ve sıcaklık konusundaki “yanlış kavramlar”ının giderilmesindeki etkisi. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 29, 43-52.
- Bayhan, P., Yükselen, A. ve Kaysılı, B. (2007). Çocukların ekonomiyle ilgili kavramlara yönelik algılarının yaşlara göre incelenmesi. *Eğitim ve bilim*, 32 (143), 3-11.
- Bozkurt, O. ve Cansüğü, Ö. (2002). İlköğretim öğrencilerinin çevre eğitiminde sera etkisi ile ilgili kavram yanlışları. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 23, 67-73.
- Cansüğü, Ö. ve Bal, Ş. (2000). İlköğretim öğrencilerinin ışık hakkındaki yanlış kavramları ve bu kavramları oluşturma şekilleri üzerine bir araştırma, *IV. Fen Bilimleri Eğitim Kongresi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, s. 156-161.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve davranışı (Psikolojinin temel kaynakları)*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Doğanay, A. (2005). Öğretimde kavram ve genellemelerin geliştirilmesi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s. 265- 296). Ankara: Pegem Akademi.
- Dündar, H. (2011). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.309- 342). Ankara: Pegem Akademi.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkim Yayınevi.
- Gonzalez, L. M. (2006). *Mini- society for teaching economic concepts and entrepreneurship to third grade students and increasing teacher knowledge and confidence*. Requiremets for the Degree of Doctor of Education. Corrollton: Georgia.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler* (18. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıçoğlu, G. (2011). *Sosyal bilgiler derslerinde kavramsal değişim metinlerinin kavram yanlışlarını giderme üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kourilsky, M. L. (1977). The kinder-economy: A case study of kindergarten pupils' acquisition of economic concepts. *Elementary school journal*, 77(3), 182-191.
- Kourilsky, M. L. (2001). Children's learning of economics: The imperative and the hurdles. *Theory into practice*. 26(3), 198-206.
- Littrell, R. L. (1999). *Concept mapping: an instructional tool for learning economics and a research tool for determining students' understanding of economics*. Unpublished Doctoral Dissertation, The University of Kansas.
- MEB. (2005a). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi (4.-5. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2005b). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6-7. sınıflar öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2009). *İlköğretim 4 sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: İhlas Gazetecilik A.Ş.

- MEB. (2011). *İlköğretim 6 sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: İhlas Gazetecilik A.Ş.
- MEB. (2012a). *İlköğretim 5 sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. İstanbul: Dergah Ofset.
- MEB. (2012b). *İlköğretim 7 sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Miles MB, Huberman, AM (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Öztürk, C. ve Ofluoğlu, R. (2002). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Prater, M. A. (1993). Teaching concepts: Procedures for the design and delivery of instruction. *Remedial and special education*, 14, 51-62.
- Platten, L. (1995). Talking geography: An investigation into young children's understanding of geographical terms part-2. *International journal of early years education*, 3 (3), 69-84.
- Schug, M. and Hagedorn, E. A. (2005). The money savvy pigtm goes to the big city: testing the effectiveness of an economics curriculum for young children. *The social studies*, 96 (2), 68-71.
- Sosin, K., Dick, J. and Reiser, M. (1997). Determinants of achievement of economics concepts by elementary school students. *Journal of economic education*, 28 (1), 100-121.
- Staubs, M. O. (2007). *Economics education: Attitudes and practices of elementary and middle grade teacher candidates*. Degree of Doctor of Philosophy in the Department of Elementary Education in the Graduate School of The University of Alabama. Alabama: Tuscaloosa.
- Vygotsky, L. S. (1998). *Düşünce ve dil*. S. Koray (Çev.). İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Yağbasan, R. ve Gülçiçek, Ç. (2003). Fen öğretiminde kavram yanlışlarının karakteristiklerinin tanımlanması. *Pamukkale üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 13(1), 102-120.
- Yel, S. (2007). Kavram geliştirme ve öğretimi. C. Öztürk (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırıcı bir yaklaşım* (s.147-178). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları
- Yılmaz, Z. A. (2010). *Kavramsal değişim metinlerinin üniversite öğrencilerinin geometrik optik konusundaki kavram yanlışlarının düzeltilmesi ve fizik dersine karşı tutumlarının incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Zachlod, M. (2006). Teaching economics concepts in the primary grades. *Social studies review*, 45(2), 18-21.

Extended Summary

Purpose

This research aims to determine the levels of the eight – grade students in the secondary school to understand the economy concepts in the social studies program. To realize this aim, that question was tried to be answered: “What is the level of the eight – grade students in the secondary school to understand the economy concepts in the social studies program?”

Method

This research used the survey model and the qualitative research methods. The study group of the research consisted of 120 eight – grade students from three secondary schools in Çankaya, Altındağ and Sincan Districts of Ankara in 2012 – 2013 educational years. The reason why we chose the eighth grade students was that those students had learned all the related concepts in the previous grades. The social studies program of the fifth, sixth and seventh grades was used to determine the concepts related to the scale.

20 concepts related to the economy in the social studies program include economy, economic activities, production, distribution, consumption, capital, market, resource, trade, money, saving, investment, importation, exportation, need, wastage, scarcity, entrepreneur, labour, budget. The semi – structured concept scale that consisted of 20 short – answered and open – ended questions and that was prepared by the researchers was used in order to determine the students’ levels to understand the related concepts and their misconceptions.

The questions in the concept scale were designed as ‘1 – What is economy? Explain it.’ ‘2 – What is an economic activity?’ Explain it.’ The responses of the students to the related concepts were evaluated with the descriptive analysis method according to the categories ‘understanding’, ‘limited understanding’, ‘misunderstanding’, ‘couldn’t answer’. The students’ responses were coded into the suitable categories and their levels of understanding were expressed as percentage and frequency. In addition, the findings were supported with the direct citations from the students’ responses on the levels of ‘misunderstanding and ‘limited understanding’.

Results

The study found out that on the students’ level of understanding the concept ‘economy’ the limited understanding was 38,3%; on their level of understanding the concept ‘economic activity’ the limited understanding was 45,8%; on their level of understanding the concept ‘production’ the limited understanding was 60,8%; on their level of understanding the concept ‘distribution’ the misunderstanding was 46,6%; on their level of understanding the concept ‘consumption’ the limited understanding was 65,8%; on their level of understanding the concept ‘capital’ the misunderstanding was 52,5%; on their level of understanding the concept ‘market’ the limited understanding was 79,2%; on their level of understanding the concept ‘resource’ the misunderstanding was 47,5; on their level of understanding the concept ‘trade’ the limited understanding was 56,7%; on their level of understanding the concept ‘money’ the understanding was 47,5%; on their level of understanding the concept ‘saving’ limited understanding was 59,2%; on their level of understanding

the concept 'investment' the misunderstanding was 65%; on their level of understanding the concept 'importation' the understanding was 51,7%; on their level of understanding the concept 'exportation' the understanding was 53,3%; on their level of understanding the concept 'need' the understanding was 65,9%; on their level of understanding the concept 'wastage' the limited understanding was 45,8%; on their level of understanding the concept 'scarcity' the misunderstanding was 39,2%; on their level of understanding the concept 'entrepreneur' the limited understanding was 37,5%; on their level of understanding the concept 'labour' the limited understanding was 50,8% and on their level of understanding the concept 'budget' the limited understanding was 55%.

Conclusion and Discussion

The analysis of the data in the research indicated that the students had misconceptions, especially about distribution, capital, resource, investment and scarcity concepts. It was found out that the students knew economy, economic activity, production, consumption, market, trade, saving, wastage, entrepreneur, labour, and budget concepts in the level of limited understanding. It was also determined that the students knew money, importation, exportation, need concepts in the level of understanding.

The social studies lessons aim to teach the concepts of 'distribution', 'capital', 'resource' and 'investment' in the level of reinforcement and the concept of scarcity in the level of improvement (MEB, 2005a; MEB, 2005b). While it is difficult to teach these abstract concepts, the studies in literature showed that these concepts can be taught to students successfully with the economy - based programs. For instance; Kourilsky (1977) found out in his study that the kindergarten students could learn the concepts of scarcity, supply and demand and opportunity cost with the program of child economy. Schug and Hagedorn (2005) taught the concepts of spending, saving and investment to the secondary school – students with the program of Experienced Children in Money.

The research studies show that the students having real life experiences have better learning outcomes (Kourilsky, 1983; Laney, 1989; Littrell, 1999). That the students learned the concepts of money and need in the level of understanding can be thought as a result of the fact that the students use these concepts more frequently in their real life. In addition, the students learned the concepts of exportation and importation in the level of understanding can be thought as a result of the fact that the unit of our world in the fifth grade and the unit of our country and world in the sixth grade were studied in relation to the learning area on Production, Distribution and Consumption. However, in the unit of our country and world in the sixth grade the concept of resource was aimed to be taught in the level of improvement but there weren't enough examples on this concept (MEB, 2011: 168; MEB, 2012a: 234)

When the results of the study were generally evaluated, it was seen that the students' levels of understanding the related concepts were in the level of misunderstanding and mostly limited understanding. Therefore, it will be reasonable to look into the concepts in the learning areas on Distribution, Production and Consumption in the social studies course. In addition, the qualifications and the methods of the teachers on teaching economic topics should be studied more.